

Dinsdag 29 december – ochtendeditie

Geïnterneerden.

Men schrijft ons uit Havre:

Over de muiterij onder de Belgische geïnterneerden heeft de Belgische gezant te 's Gravenhage een rapport uitgebracht aan zijn regering, die thans te Havre is gevestigd. Aan dit rapport waren toegevoegd uitknipsels uit verschillende Nederlandse bladen.

Het rapport zelf heb ik niet onder ogen kunnen krijgen, maar uit volkomen zekere bron verneem ik, dat de strekking van dit rapport niet ten nadele is van de Nederlandse militaire macht, die wel genoodzaakt was, zich krachtdadig te doen gelden.

Belgische vluchtelingen en geïnterneerden.

Het inlichtingenbureau der Belgische legatie in Den Haag voor vluchtelingen, geïnterneerde militairen, enz. is verplaatst van de Nassau Dillenburgerstraat 23 naar het Lange Voorhout 17.

Belgische vluchtelingen.

Bij de centrale commissie tot behartiging van naar Nederland uitgeweken vluchtelingen is een gift van 10.000 gulden ingekomen, toegezonden door de Baselerisches Comité zur Unterstützung und Hilfe Notleidenden Belgier, gevestigd te Basel. Het bedrag is door het regeringscomité in handen gesteld van het Nederlandse comité te Amsterdam.

Het secretariaat der regeringscommissie heeft sedert 27 oktober ongeveer 7500 personen ingelicht omtrent de verblijfplaats van gezochte familieleden, zodat zeker mag worden vastgesteld, dat ten minste 25.000 personen tot elkander werden gebracht.

Ook voor de doorzending van brieven, aan Belgische vluchtelingen gericht, van wie het adres door de afzender niet bekend is, heeft de commissie steeds zorg gedragen, en het aantal neemt met de dag toe, naarmate het adres van het secretariaat meer bekendheid verwerft in het buitenland.

Het registratiebureau, dat tot nu gevestigd is geweest in een lokaal Korte Voorhout 12a in Den Haag, zal op 1 januari worden verplaatst naar het Plein 27, over welk perceel de commissie de beschikking heeft gekregen door de welwillende medewerking van het bestuur der Nieuwe of Literaire Sociëteit, aan wie het huis behoort.

Alle correspondentie dient echter te blijven gericht aan het secretariaat, Lange Voorhout 45, Den Haag.

Prof. J. F. Niermeyer te Utrecht schrijft ons:

De Rockefeller Foundation, die haar arbeid tot leniging van de rampen van de oorlog over alle krijgsterreinen uitstrekt, heeft bovendien voor de zorg van de in Nederland verblijvende noodlijdende Belgen een afzonderlijk vertegenwoordiger benoemd. Dit is de heer Charles Jenkinson uit Washington, directeur der Atlantische afdeling van het Amerikaanse Rode Kruis; deze heeft zich voor de duur van de gehele oorlog te Rotterdam gevestigd en bezoekt van daar uit de plaatsen, waar de vluchtelingen verblijf houden.

Het Rode Kruis is in Amerika krachtig georganiseerd. Het wordt daar niet alleen mobiel in oorlogstijden, maar treedt helpend op bij alle grote rampen. De heer Jenkinson, hoewel een nog jonge man, heeft dan ook reeds heel wat ellende van allerlei aard gezien. Zijn laatste grote arbeid was in Mexico, waar het Rode Kruis gewerkt heeft zolang de Amerikaanse troepen in het land waren. De toestand van

volslagen ontredde, die daar heerst, maakte het werk er buitengewoon moeilijk.

De heer Jenkinson heeft dadelijk een regeling getroffen ter betere aanwending van de uit Amerika gezonden kleren. Deze worden thans niet meer ongesorteerd verspreid, maar eerst te Rotterdam geschut. Voor de verdeling wordt geregeld overleg gepleegd met het centraal kledingmagazijn van het Nederlands comité te Amsterdam. Is dat magazijn van enig artikel tijdelijk onvoldoende voorzien, dan kunnen de provinciale of zo nodig de plaatselijke comités zicht tot Rotterdam wenden.

In gezelschap van de heer Jenkinson bracht ik een bezoek aan een groot deel van Zeeland. Laat ik beginnen met te zeggen, dat de regelingen voor verstrekking der hoogstnodige kledingstukken thans inderdaad op de meeste plaatsen goed hebben doorgewerkt. Het moeilijkst blijft de toestand te Vlissingen, waar nu wel verbeteringen zijn aangebracht, maar waar de regeling nog veel te wensen laat. Het plaatselijk comité is, tengevolge van onderlinge wrijving, door de burgemeester ontbonden. Men is er even versteld van, dat zelfs het gedonder van het geschut niet voor iedereen duidelijk genoeg spreekt van de nietigheden van persoonlijke gevoeligheden in deze tijden en niet aan ieder (dit woord is ook vrouwelijk) wat verdraagzaamheid en waarderingsvermogen bijbrengt.

Wij waren gelukkig te Vlissingen juist de gedelegeerde van de regeringscommissaris, de heer Snoeck Henkemans, aan te treffen en zijn er zeker van, dat deze al zijn invloed zal aanwenden, opdat hier een behoorlijke regeling tot stand zou komen. Ons werden bons tot verstrekking van kledingstukken getoond, die drie weken oud waren en waarop nog niets was uitgereikt. Moet de verspreiding van ziekten door gebrek aan verschooning niet worden tegengegaan?

Men zal allicht goed doen bij de regeling gebruik te maken van de werkkraft van het door een aantal Belgen ter plaatse gevormde comité Troost in Nood.

Van verschillende zijden is reeds aan de regering de raad gegeven, zich voor de gehele zorg voor de vluchtelingen te verzekeren van de hulp der krachtige persoonlijkheden uit hun landgenoten. Een lid van de tweede kamer drong daarop aan en de minister zegde overweging toe. De Amerikanen hebben het nut van zulke hulp begrepen en in hun kantoor, Haringvliet 98, kan men dan ook een aantal Belgische heren aan de arbeid vinden. Mochten er van regeringswege bezwaren tegen zijn, met de Belgen voor dit doel in officiële betrekking te treden, zou dan niet het Nederlandse comité te Amsterdam het aantal van zijn werkende Belgische leden, dat thans zeer klein is, kunnen uitbreiden?

Daarin zou het grote voordeel zijn gelegen, dat de Belgen al hun tijd aan de zaak kunnen wijden, wat onder de actieve Nederlanders slechts weinigen kunnen doen. Men zou dan kunnen komen tot een geregeld bezoek aan de plaatsen, waar vluchtelingen verblijven. Dit zou een veel betere toestand scheppen dan de huidige, waarbij de centralisatie grotendeels moet geschieden langs schriftelijke of telefonische weg.

Een enkel voorbeeld ter aanwijzing van het nut van zulke bezoeken. In een stadje, waar over het algemeen uitnemend voor de vluchtelingen wordt gezorgd, vonden wij één belangrijk punt zeer onvoldoende geregeld; de wasgelegenheid. Deze is zo klein, dat slechts voor de helft der Belgen het lijfgoed er gewassen kan worden, terwijl voor de andere helft die gelegenheid volkomen ontbreekt. Er is voor driehonderd mensen maar één afgeschoten hokje om het lichaam te reinigen. De doktersvrouw, aan wiens goede zorgen men dankt dat althans dit aanwezig is, beklaagde zich over de te geringe

geldelijke steun. Men kreeg hier weer de indruk, die men zo dikwijls ontvangt: met kleine sommen, oordeelkundig besteed, kan veel worden gedaan. Maar wat er gedaan en besteed moet worden, dat kan veel beter door persoonlijk overleg dan bij correspondentie worden vastgesteld.

In een grensdorp, waar de Belgen wegen lang in de schuren en op de dorsvloeren der boeren hadden vertoefd, en van waar ze dezer dagen naar Nunspeet zijn overgebracht, kwamen ze, volgens betrouwbaar getuigenis, te voorschijn in een toestand van vervuiling “alsof ze uit de sloot kwamen.” Zulke toestanden moeten op de duur gevaar opleveren en hadden zeer verbeterd kunnen worden.

Door geregeld onderling contact kan men ook van elkaar leren hoe de werkverschaffing van Belgen voor Belgen het best te regelen valt. Dat is een voor het later herstel van België hoogst belangrijk vraagstuk, tot welks oplossing hier en daar plaatselijk zo belangrijke proeven zijn geleverd.

Evenzeer noodzakelijk is een algemene regeling van de steun aan de “stille armen”, de beklagenswaardigen die in het vreemde land voor het eerst kennis maken met het gebrek. Ook dit probleem begint men hier en daar krachtig aan te vatten, maar ook hieromtrent kon men veel van elkaar overnemen.

Een en ander klemte te meer, nu uit de laatste circulaire van de minister van binnenlandse zaken is gebleken, hoe deze ook zelf de voorkeur geeft aan een welgeordend verblijf der vluchtelingen in de daarvoor geschikte steden en dorpen van het land boven het samenbrengen van de grote meerderheid in kampementen. De circulaire maakt dat verblijf afhankelijk van de omstandigheid of een plaatselijk comité de zorg voor de vluchtelingen wil blijven dragen.

Men mag aannemen, dat deze blijk van vertrouwen, van regeringswege in de werkzaamheid der comités ertoe zal bijdragen onenigheden te effenen waar die zouden bestaan. Er zijn bovendien vele dorpen waar het gemeentebestuur zelf, zonder comité, goed en goedkoop zorgt voor de Belgen en er zelfs nog meer zou willen verzorgen. Ook daar zal men ongetwijfeld in de geest der regering handelen door de toestand voorlopig te bestendigen.

De wereldgeschiedenis kent haast geen tweede voorbeeld ervan, dat een volk in staat was belangloos zoveel voor een ander volk te doen als Nederland thans voor de geteisterde buurman doen kan. Zelfs indien ons dat hier of daar enige schade berokkent, moet daartegenover niet een veel groter moreel voordeel staan, wanneer het ons gelukt de zware taak tot een goed einde te brengen? In dit blad is aan onze natie een grootse rol toegedacht, die ze na de oorlog zal kunnen vervullen, als zij daarvoor de geestelijke kracht bezit en het stoffelijk offer veil heeft. Daarnaast staat dan het kleiner offer voor de volbrenging van de broederlijke hulp reeds nu, op het ogenblik, tijdens de oorlog.

Te Utrecht is, naar het Utrechts Dagblad meldt, gisteren namiddag bericht ontvangen, dat de regeringstrein naar Antwerpen voor vluchtelingen voorgoed is opgeheven.

Van het westelijk gevechtsterrein.

Berlijn, 28 december. Officiële kennisgeving uit het grote hoofdkwartier:

Bij Nieuwpoort heeft de vijand zijn aanvallen zonder enig succes herhaald. Hij is daarbij ondersteund door het vuur van oorlogsschepen, hetwelk ons niet het minste nadeel heeft berokkend, doch enige bewoners van Westende heeft gedood en

gewond. Ook de aanval van de vijand op de hoeve Sint Joris, die hij in zijn officiële berichten beweert in handen te hebben, is mislukt.

Ten zuiden van Ieper hebben wij een vijandelijke loopgraaf genomen, waarbij enige dozijnen krijgsgevangenen in onze handen zijn gevallen.

Parijs, 28 december. Officiële mededeling van vanmiddag drie uur:

Ten westen van Lombardsijde zijn wij vorderingen blijven maken. Onze troepen staan thans aan de voet der duinen, waarop de vijand zijn verdedigingslinie heeft gevestigd.

Ten zuiden van Ieper hebben wij bij Hollebeke enkele loopgraven verloren.

Oostburg, 28 december. Vandaag is hier de gehele dag onophoudelijk het kanongebulder uit westelijke richting te horen. Aan de zware slagen is het duidelijk waar te nemen dat de Engelse vloot ook weer in actie is.

Belgische vluchtelingen.

De commissaris der koningin in de provincie Groningen zegt in een circulaire aan de burgemeesters in die provincie onder meer:

Het is thans de bedoeling der regering, dat de vluchtelingen, die goed ondergebracht zijn, zullen blijven, waar zij zijn, en niet worden overgebracht naar de kampen, die noodgedwongen zullen worden opgericht, tenzij wegens noodzaak van orde of hygiëne.

Het komt mij voor dat wij ook hier in die zin de regering dienen te steunen.

De regering doet wat zij kan, en indien dan ook uw gemeente enige kosten moet maken, die niet vergoed kunnen worden, vertrouw ik, dat de raad geen bezwaar zal hebben, ook iets in de lasten mee te dragen.

In vele gemeenten geschiedt dat met grote vriendelijkheid en opgewektheid.

Indien onze vluchtelingen tengevolge van de oorlogstoestanden nog enige tijd door ons zullen moeten worden geherbergd, zal de noodzakelijkheid zich sterker en sterker doen gevoelen om te trachten, hen enige bezigheid te verschaffen.

Niet alleen omdat zij daardoor ook iets tot hun onderhoud zullen kunnen bijdragen, maar omdat de ledigheid voor de meesten, zo niet voor allen, mannen zowel als vrouwen, hoogst verkeerd is en aanleiding moet geven tot allerlei verkeerdheden.

Ik voorzie daarbij, dat er in de komende winter gebrek aan arbeid kan ontstaan, en dat wij in de eerste plaats voor onze eigen werkloze arbeiders zullen hebben te zorgen. In vele streken echter bestaat voor werkloosheid in deze winter weinig vrees, en zo groot is het getal vluchtelingen in onze verschillende gemeenten niet, dat wij ernstig beducht behoeven te zijn, dat daardoor aan onze arbeiders het brood zal worden onthouden.

Men meldt aan het Dagblad van Noord-Brabant

De Hollands-Belgische grens nabij Galder werd zondagmiddag plotseling door de Duitsers afgesloten. De bewoners van Galder, die zich naar het lof in de Meerselse Dreef wilden begeven, zagen zich de toegang over de grens versperd. Velen, die reeds in de dreef waren, moesten daar blijven en werden genoodzaakt daar te overnachten.

Zondag gingen twee mannen en een meisje, afkomstig van Hoogstraten, naar Kastel (even over de grens) om tabak te halen. Aan de grens gekomen, werd hen een halt toegeeroepen, doch in plaats van stil te staan zetten zij het op een lopen. Hierop werden zij door de Duitse grenswacht onder vuur genomen met het gevolg, dat de beide mannen licht, het meisje echter ernstig werd gewond. Deze laatste is nog dezelfde avond aan de wonden bezweken; zij was 24 jaar oud.

De Duitsers snijden de broden, die over de grens worden vervoerd, door, bang als ze zijn, dat daarin brieven zijn gebakken.

Van het westelijk front.

Wij hebben nog geen bevestiging gezien in de andere Engelse bladen van het Daily Mailbericht over een grote overwinning van de Belgen op de Duitsers in West-Vlaanderen. Het volgende relaas, van de Belgische grens verzonden op tweede kerstdag door een Times correspondent, maakt er evenwel melding van:

“Kerstdag bracht voor België en Noord-Frankrijk harde vorst en dikke wintermist. Het weer deed zijn best de kerstatmosfeer te scheppen, maar de strijders namen er weinig notitie van. Vroeg op kerstmorgen begonnen de kanonnen aan de IJzer te daveren, en verkondigden, dat er geen wapenstilstand zou zijn. De Duitsers deden een felle aanval op de Franse en Belgische stellingen, die kortelings door de verbonden ten noorden van Nieuwpoort waren genomen. De verbonden waren echter gereed om hen te ontvangen; en de Duitse marinetroepen werden met geweer en machinegeweevuur teruggedreven, waarbij zij vele strijders verloren. De verbonden deden op hun beurt een tegenaanval, die succes had en waarbij in de duinen nog enig terrein veroverd werd. Aan het Belgische front was er enig geschutvuur, vooral ten zuiden van Diksmuide, waar de

Belgen erin zijn geslaagd zich aan de overkant van het IJzerkanaal te nestelen.

Een kerstavond te Antwerpen.

Dit had de “dag van de vrede” moeten wezen! Es hat nicht sollen sein!

Andere jaren was het hier, dagen te voren, heerlijk om de stemming van feestelijkheid stilaan over de stad te voelen komen. Thans hing een treurnis over alle dingen, en de enkele dennenboompjes die toch nog geschaard stonden aan het mooie plein bij de Antwerpse toren (wat rijst hij nog steeds, in zijn geestelijke voornaamheid, hoog uit boven het kleine gewriemel aan zijn voet!) waren zo schamel, zo armelijk, leken zo vereenzaamd ... Neen, de ware vreugde is er in dit jaar van ramp en ellende niet. En ook aan de winkelramen, op deze tijd altijd één helderheid, één verlokking, was het nu stil en droef. Nergens de linten met de rode letters Kerstmis of Noel! De mensen dragen te veel rouw in hun hart, over alles hangt een floers, en uit geen ogen straalt de kerstmisvreugde. Is het over heel de wereld anders? Wie zou in België op deze dag durven juichen? ... Wij gedenken het droefste jaar van ons leven, wij peinzen op de helden die vielen op het veld, aan de verre “jongens”, en onze ziel is bezwaard ...

In de kerken verzamelen zich de gelovigen, in het halfduister der kapellen knielen zij neer en met de orgelklanken komt eindelijk toch een verre hoop glimmen ... Nooit hebben de mensen inniger gebeden, nooit is er dieper inkeer geweest en deemoed: wat zijn wij mensen toch klein, nietwaar?

Toch werd er ergens feest gevierd ... Was het wel een feest? Men weet, wat Weihnachten voor het Duitse volk betekent. Het moet

voor de vreemde krijgslieden, die op onze bodem hun strijd uitvechten, ook een droef gemis zijn, te weten, dat zij in gelukkiger tijden op deze dag aan de warme haard in vertrouwde kring bijeen waren en rond de Christbaum, tinkelend van kaarsvlammen en van goud en zilvertooi, het Joelfeest, het aloude wintergetijde, vierden. Diep in iedere Germaan schuilt een oude herinnering aan oeroude, ongekerstende tijden, toen de mythe met traditionele wijding werd bedacht.

En daar moest ik aan denken, toen ik de laatste dagen oorlogsmannen in de bekende grauwe pakken op hun wagens door onze straten zag rijden, beladen met kerstbomen ... De Duitse soldaten zouden tóch joelen! Ook nu nog, in de ellendigste aller tijden, klinkt die stem uit de donkere tijden van vóór de middeleeuwen tot hen door!

En, nooit heb ik een zeldzamer gewaarwording gehad, zolang ik aan schrijven in een krant meedoe, daar heb ik nu door een onwaarschijnlijk toeval zulk een viering bijgewoond!

Het was in de Antwerpse kommandantur, in hetzelfde statige burgerhuis, waar wij twee jaar geleden het eeuwfeest van jong Vlaanderens beroemdste zoon Hendrik Conscience herdachten. Om nog weer eens een Passierscheinkwestie moest ik daar verschijnen, en, terwijl ik gelaten wachtte op een onderhoud, dat maar weinig kans op slagen liet verhoppen, kwam opeens het onverwachte aanbod van bevoegde zijde om ... het kerstfeest der soldaten, dat juist ging plaats hebben, bij te wonen. De journalist, die ook in mij wel eens sluimert, werd er door opgewekt ... Hier, in het huis zelf van de veroveraar, in dit huis dat zo kort geleden ons huis was, dit huis waar onze koning Albert zelf twee jaar geleden had gesproken tot de Vlaamse schrijvers, die de ziel van ons land het innigst voelen. In dit huis, waar ik mij toen een tijd lang thuis heb gevoeld ... Tranen

kwamen mij haast in de ogen, maar ik overwon de ontroering, en ik woonde hun Joelfeest bij.

Het was iets enigs, iets zonderling vreemds, iets onbeschrijflijk angstigs, waar ik nauwelijks woorden voor vinden kan om het te zeggen.

Heel achteraan, in het zaaltje, waar eens de mooie beelden van ons prachtig Vlaanderen hadden geprikt aan de wand, waar de portretten van onze voormannen der nationale heropleving waren bijeengebracht, in dit kleine museumpje, waar de glorie van het herboren vaderland werd verheerlijkt, daar stonden nu, rechtop, de grauwe, statige figuren van vreemde krijgslieden. Zij stonden er strak, in een stoere houding van plicht. En voor hen; de boom van Christus. Alle takken behangen met het zilveren strooisel, en de lichtjes aangestoken, als een gewijd symbool. En de gestreng, diepernstige hoofden der krijgers hield er een rede. Het was geen vrolijke rede, geen jubeltoon, het was een woord van ernstige innerlijkheid, onmiskenbaar voornaam in zijn sobere krijgsmansstaal, van werkelijk pakkende eenvoud.

Maar hoe kwam het? Het leek wel, onder de galm der woorden, of ik hoorde onwillekeurig aldoor als een ver gebrom, het brommen en het rommelen der kanonnen ... En mijn gedachten waren aldoor aan de IJzer, helaas. Mij was het vanbinnen oneindig droef.

En toen de krijgslieden, steeds zwaar van ernst en stijf in hun plichtshouding, hun kerstliedje zongen, met de tucht van goed geoefende soldaten, liedje dat me klonk als een psalm in een klein kerkje ergens in een ver Duits dorpje, toen voelde ik geen aanstekelijke blijdschap rondwaren. En zijzelf, zij schenen gedrukt, ver van iedere feeststemming, zelfs niet toen hun allen, in bruine pakjes, een kerstaandenken werd overhandigd.

Het is het eigenaardigste kerstfeest, het meest vreemde en weemoedige dat ik vermoedelijk ooit zal meemaken ...

En vrede bracht het ons niet, aan ons, mensen, bracht het geen vrede, wij die nochtans “van goeden wille” zijn.

De Engelse regeringscommissie voor de Belgische vluchtelingen heeft haar eerste verslag in het licht gegeven, dat een halve pagina van de Times vult. Zij heeft zich vooral bezig gehouden met de vraag wat er kon gedaan worden om de vluchtelingen aan zodanig werk te helpen, dat zij geen concurrentie aan Engelse arbeiders aandeden. Er zijn 74 personen door het comité ondervraagd, waaronder ambtenaren van verschillende departementen, vertegenwoordigers van plaatselijke comités voor hulp aan Belgische vluchtelingen, bestuursleden van vakverenigingen en werkgevers.

De commissie geeft eerst een historisch overzicht van de exodus uit België en schat het aantal uitgewekenen op een miljoen, waarvan Nederland ten minste de helft heeft geherbergd. 110.000 zijn naar Engeland gevlucht en maatregelen worden voorbereid om Nederland van een deel van het overgrote aantal vluchtelingen te ontlasten. Vele bewoners uit de zuidelijkste provincies van België hebben verder naar Frankrijk de wijk genomen.

In Engeland is de grootste stroom aangekomen na de val van Oostende, in één week meer dan 26.000.

Met waardering maakt de commissie melding van de steun, die zij bij haar werk heeft gekregen van de bevolking. Meer dan 100.000 aanbiedingen om vluchtelingen gastvrijheid te verlenen, zijn ingekomen. Zo zijn in Glasgow 3092, Sheffield 1500, Leeds 1200, Birmingham 2099, Manchester 1441, Bradford 1400, Exeter 2000 ondergebracht.

In het rapport wordt het gedrag der vluchtelingen geroemd, er zijn bijna geen klachten gehoord.

Bij de werkverschaffing aan vluchtelingen moesten in de eerste plaats de ongehuwde mannen van 18 tot 30 jaar, die de Belgische regering voor militaire dienst opeiste, worden uitgeschakeld. Voor de anderen heeft de commissie zicht laten leiden door de beginselen:

1°. Dat geen Belg aan het werk zou worden gezet, vóór de arbeidsbeurzen hadden getracht Engelse werklieden te vinden;

2°. Dat aan Belgen geen lagere lonen zouden worden uitbetaald dan aan Engelse werklieden in hetzelfde district en hetzelfde vak.

Bij onderzoek is de commissie gebleken dat er in de eerste plaats in de landbouw een tekort aan werkkrachten is, dat in de eerste maanden van het volgend jaar waarschijnlijk nog aanmerkelijk zal toenemen.

Verder bestaat een tekort aan arbeidskrachten in de wapenindustrie, glasblazerij, wolweverij, mijnen en fabricage van motoren.

De vluchtelingen die voor deze takken van bedrijf geschikt zijn, zijn in een register vermeld.

Dan zijn er ten 2^e vluchtelingen die geschikt zijn voor bedrijven, waarin geen tekort aan werkkrachten is, zoals kleermakers, metaalbewerkers, juweliers, drukkers, boekbinders. Verder zijn er ten 3^e ambtenaren, musici, onderwijzers, schrijvers en advocaten onder de vluchtelingen. Voor deze laatste groep is er geen kans op werkverschaffing, voor de tweede zouden er bijzondere maatregelen genomen moeten worden.

In de eerste groep waren tot 21 december 21.607 Belgen, waaronder vijf vrouwen, aan het werk gezet.

De commissie onderscheidt, naar uit het voorgaande reeds valt af te leiden, in de voorstellen die zij aan de regering doet, twee categorieën van Belgische werklieden; ten eerste zij die het tekort aan werklieden in verschillende takken van Engelse nijverheid kunnen aanvullen, ten tweede zij die werk zoeken dat zij bij de Engelse nijverheid niet kunnen vinden. Wat de eerste categorie betreft, zo acht de commissie het zowel in het belang van de Engelse als van de Belgische werklieden gewenst, dat geen enkele vluchteling geplaatst wordt buiten de bemiddeling van arbeidsbeurzen en andere officiële lichamen en dat er geregeld toezicht van overheidswege wordt gehouden op de indienstneming van vluchtelingen en de voorwaarden waaronder dit geschiedt. De commissie vreest namelijk dat Belgische vluchtelingen in sommige gevallen op onvoldoende voorwaarden zijn aangenomen. Voor de tweede categorie van vluchtelingen wenst de commissie onder overheidstoezicht de werkplaatsen te doen oprichten, waar zij zich kunnen bezig houden met het maken van kleren, huisraad en andere artikelen van huishoudelijk gebruik, die ter beschikking van de Belgische regering zullen worden gesteld om bij het einde van de oorlog en de terugkeer van de uitgeweken Belgen in hun land in de behoeften der Belgische bevolking te voorzien. De oprichting van een aantal plaatselijke comités van toezicht, onder een centrale deskundige leiding, is hiervoor gewenst.

De Engelse regering heeft reeds de nodige stappen gedaan om aan de voorstellen in de commissie uitvoering te geven.

In de ochtend van de eerste kerstdag is voor het eerst na het bombardement weer een mis opgedragen in de St. Romboutskerk te Mechelen.

Wij hebben het overzicht van het Amerikaanse hulpcomité voor België, over de week, eindigend 21 december, ontvangen. Er zijn van 9 tot 16 december uit Rotterdam 14.330 ton (van 2240 pond) voedingsmiddelen en 455 colli kleren en andere artikelen naar België gezonden. Met de voorafgaande zendingen mee 48,544 ton levensmiddelen en 950 colli kleren en andere artikelen. Uit de rekening en verantwoording, lopende van 22 oktober tot 19 december, blijkt, dat er een kas- en banksaldo is van 1.091.529 pond. Het comité schat de uitstaande vorderingen voor inkopen en vrachten op 1.320.348 pond. Er worden nog 31 schepen met levensmiddelen uit Amerika hier verwacht tussen heden en 15 maart.

Voor King Albert's book is ook de medewerking van president Wilson gevraagd. Deze heeft geantwoord dat hij het in zijn positie niet raadzaam achtte iets voor het boek te schrijven, aangezien het onvermijdelijk was dat het een oordeel over de oorlog zou uitspreken en het niet behoorlijk zou zijn dat hij deel zou hebben aan de beoordeling van de omstandigheden waaronder de Belgen zo bitter hebben geleden. Voor de slachtoffers voelde Wilson innige genegenheid.

Er zijn al een klein half miljoen exemplaren van het boek verkocht of besteld.

Dinsdag 29 december 1914 – avondeditie

Belgische vluchtelingen.

Philip Gibbs had het gisteren in de Daily Chronicle over het vluchtkamp te Nunspeet. Hij beschrijft het droevige leven van de mensen daar, echter zonder enig verwijt te maken aan ons land. "De liefdadigheid van de Nederlanders is zonder blaam," schrijft hij. "Ik

zeg en herhaal, dat Nederland, overstelpt door een springvloed van verbijsterde vluchtelingen, edelmoedig en meewarig in zijn welkom en mild in zijn weldadigheid is geweest. Geen ander volk in Europa had meer kunnen doen. Dit neemt echter niet weg, dat die ongelukkige ballingen het diep ellendig hebben, en, ofschoon zij Nederland ... dankbaar zijn, kunnen zij niet nalaten te klagen, dat zij, die vrije burgers in een welvarend landje waren, meester in eigen huis en met een krachtig gevoel van eigenwaarde, nu door het lot gevangenen zijn gemaakt in die Nederlandse concentratiekampen, waar zij onder krijgstucht staan en niet meer vrijheid of individualiteit hebben dan een kudde dieren in gevangenschap.”

De schrijver prijst dr. Hendrik Muller, de leider van het kamp, als een Hollander, “die geleerd heeft mensen te besturen in Zuid-Afrika, Kongo en andere plaatsen, waar mannen streng regeren en orde bewaren als de eerste levenswet. Hij beweert, “dat hij te Nunspeet regeert met ijzeren hand in fluwelen handschoen” en Philip Gibbs gelooft dat dat zo is.

Maar de mensen voelen er zich diep ongelukkig. Dat hebben er velen Gibbs verzekerd. Geduld! had Gibbs tegen de klagers gezegd. Ze haalden de schouder op of staken de handen omhoog en zegden: “We hebben twee, drie, vier maanden geduld gehad. Wat is geduld in een oord als dit, waar we worden bewaakt als wilde beesten, waar we niets hebben te doen ... In deze verlatenheid, waar we als varkens op stro slapen en onze longen uithoesten tussen vochtige dekens!”

En het refrein van Gibbs is: de Engelse regering moet de Belgen naar Engeland overbrengen, waar er werk voor hen wordt gezocht.

Amerikaanse consuls in België.

Washington, 29 december. Duitsland heeft het ministerie van buitenlandse zaken officieel medegedeeld, dat de Amerikaanse consuls in België aanneembaar moesten zijn voor de Duitse militaire overheid en dat het wenselijk was, dat enige consuls ten minste voor het ogenblik van hun ambt werden ontheven.

Uit België – Een redevoering.

De provinciale raad van de Belgische provincie Henegouwen was op 19 dezer door de Duitse overheid in België bijeen geroepen om te beraadslagen over oorlogsbelastingen, die het gehele land zullen treffen. In die vergadering heeft de ondervoorzitter van de provinciale raad, het republikeinse lid mr. F. André, een redevoering gehouden, waarin hij vooreerst aan koning Albert en de Belgische soldaten een saluut van dankbaarheid en bewondering gebracht heeft.

Wij zijn, vervolgde mr. André, hier bijeen om op bevel oorlogsbelastingen aan te nemen, die het gehele land treffen. De leden van de verschillende provinciale raden beraadslagen met elkaar over de maatregelen, die er om zo te zeggen gemeenschappelijk genomen kunnen worden over onderwerpen, die buiten hun bevoegdheid gaan. Volgens de Belgische wet, die door geen Duits besluit is opgeheven, begaan zij aldus een overtreding. In afwachting van het ogenblik, waarop de Duitse overheid het recht zal hebben belastingen over het gehele land te heffen, is het thans, nu onze 120.000 soldaten nog Belgisch gebied bezet houden, zeker, dat er, volgens de bepalingen van de conventie van Den Haag, slechts belasting geheven kan worden voor de behoeften van het bezettingsleger.

Na de vraag beantwoord te hebben wat een bezettingsleger is, vervolgde mr. André:

Zonder aanspraak of recht eisen dus de Duitsers 480 miljoen van het land.

Moeten wij die reusachtige oorlogsschatting goedkeuren? Zo wij alleen naar ons hart luisterden, zouden wij antwoorden: Neen, neen, vierhonderd tachtig miljoen maal neen! Want ons hart zou ons zeggen: wij waren een klein land, dat gelukkig was te leven van zijn vrije arbeid; wij waren een eerlijk, klein land, dat vertrouwen had in traktaten en aan de eer geloofde. Wij waren een ongewapende kleine natie, vol vertrouwen toen Duitsland plotseling twee miljoen man op onze grenzen wierp, het geweldigste leger, dat de wereld ooit gezien had, en tot ons zegde: "Verraad het woord dat gij gegeven hebt, laat mijn legers doortrekken, opdat ik Frankrijk kan verpletteren en ik zal u goud geven."

België heeft geantwoord: "Houd uw goud; ik wil liever sterven dan eerloos leven!"

De historie zal eenmaal op de grootsheid wijzen van dit gebaar, dat ons tegenover de toekomst voorgoed verheerlijkt. Want niets komt in de geschiedenisboeken van het verleden de zelfverloochening van dit volk nabij, dat, niets te winnen hebbend en alles te verliezen, liever alles verloren heeft om zijn eer te redden en dat zich vastberaden in de afgrond van nood – maar van glorie! – geworpen heeft.

Het Duitse leger heeft dus het vaderland overweldigd, plechtige traktaten schendend. "Dat is een fout, heeft de Duitse rijkskanselier gezegd; het lot van Duitsland heeft ons gedwongen die fout te begaan. Maar wij zullen het ongelijk, dat er aan België aangedaan is door het doortrekken van onze legers herstellen."

In al onze ellende voelen wij slechts het “ongelijk”, dat ons vaderland is aangedaan, want wij alleen kunnen de diepte van ons ongeluk peilen. Mr. André wijdt dan enige woorden aan de nagedachtenis van het tragisch omgekomen, hoogbejaarde lid van de provinciale raad. Hadelin Piret. Zijn redevoering vervolgende, zegde hij:

Dat ongeluk wil men aldus herstellen: Duitsland zal betalen ... Neen! België zal aan Duitsland 480 miljoen frank betalen. Geef er uw stem aan! ...

Toen Galilei, nadat hij ontdekt had, dat de aarde om de zon draait, aan de voet van de brandstapel gedwongen werd zijn dwaling af te zweren en te zeggen: “de aarde draait niet”, heeft hij, zo zegt men, gefluisterd: “toch draait ze!” Welnu, mijne heren, daar ik voor mijn land een nog grotere ellende vrees, stem ik vóór de 480 miljoen ...

Maar aan de voet van de brandstapel zeg ik: ik stem vóór de 480 miljoen ... en toch draait ze!

Leve het vrije vaderland, ondanks alles.

De oorlogstoestand.

“Lukt het?”. Zo vroeg ons gisteravond een bezoeker, nadat hij ons enige tijd in de studie van de laatste officiële Franse mededeling had verdiept gezien.

Dat “het”, waarvan hij zo graag wilde weten of het zou lukken, was het terugdrijven van de Duitse legerscharen uit België en Frankrijk, en hij hoopte dat wij in het Franse communiqué het antwoord op die vraag zouden kunnen lezen.

Maar het communiqué gaf dat antwoord niet. We lieten het onze bezoeker lezen; “dat klinkt toch nogal gunstig” vond hij. Ja, gunstig

“klinkt” het. Maar als men het nauwkeurig ontleedt, is er moeilijk zelfs maar een aanduiding in te vinden, dat “het” zal lukken. Misschien lukt het later. Wie zal ontkennen dat het mogelijk is, dat de bondgenoten de Duitsers tenslotte op en over hun grens terugwerpen? Misschien zal dan blijken, dat al hetgeen totnogtoe is geschied, niet tevergeefs is geweest, maar een in het verborgen groeiend begin van een latere grote opmars.

“Ten westen van Lombardsijde zijn wij vorderingen blijven maken.”

Zo begint het Franse communiqué.

Lombardsijde ligt 1 km van de zee. Trekt men van dat plaatse een lijn naar het westen, dan komt men aan het noordoostelijke hoofd van de haven van Nieuwpoort, daar waar de duinen beginnen.

Daar staan de troepen van de bondgenoten nu aan de voet van de duinen, zo wordt ons verzekerd, een conclusie, die wij op grond van het voorafgaande ook zelf hadden kunnen maken. Op die duinen, zo heet het verder, heeft de vijand zijn verdedigingslinie gevestigd. De bondgenoten staan daar dus nu dichtbij, maar uitgeworpen hebben zij hem nog niet.

Deze gebeurtenissen zijn volgens de voorstelling van Duitse kant “aanvallen zonder enig succes” geweest. Dit is wellicht weer wat al te ongunstig gekleurd, maar ook uit de Franse mededeling is niets te lezen, wat er op wijst, dat de aanvallen der bondgenoten hier werkelijk zijn geslaagd.

Ten zuiden van Ieper, zo vertellen de Fransen ons verder, hebben wij enige loopgraven verloren. De Duitsers spreken slechts van één loopgraaf, die zij hebben genomen en vermelden erbij, dat zij bij die gelegenheid een paar dozijn krijgsgevangenen hebben gemaakt. Dat

is niet veel en het is kenschetsend voor de wederzijdse machteloosheid, dat dit afzonderlijk wordt gemeld.

Uit Sas van Gent wordt aan de Métropole gemeld, dat aan het stadje Grembergen bij Dendermonde een boete van 50.000 F is opgelegd, omdat sommige bewoners hun duiven hadden laten uitvliegen. Alle duiventillen zijn nu verzegeld.

Van Franse zijde.

Het Franse gezantschap te 's Gravenhage deelt heden het volgende mee omtrent de krijgsverrichtingen.

In België zijn wij blijven vooruitgaan westelijk van Lombardszijde. Wij zijn thans genaderd tot de duinrand, langs welke de vijand zijn weerstandslinies heeft ingericht.

Men meldt ons van Duitse zijde:

De Duitse regering te Brussel heeft het vooruitzicht geopend, dat er tegen begin januari enige verbetering in het spoorwegverkeer zal komen. Intussen zijn reeds hier en daar nieuwe treinen ingelast. Zo gaat de trein Antwerpen-Brussel en terug weer geregeld, de reis neemt bijna twee uur in beslag en kost heen en terug 5,40 F. In november en de eerste helft van december werden 19 Belgische spoorwegen door het Duitse bestuur geëxploiteerd.

Schending van het volkenrecht in België.

In het 7^e rapport van de officiële Belgische commissie, die een onderzoek instelt naar de schending door de Duitsers van het volkenrecht en de oorlogswetten en –gebruiken in België, van welk rapport wij reeds enige malen iets hebben meegedeeld, zijn ook tal van verklaringen van burgers en militairen opgenomen, die

verzekeren, dat de Duitsers hen gedwongen hebben om hen tot gids te dienen, militaire arbeid voor hen te doen enz. Voorts verzekeren zij, dat de Duitsers herhaaldelijk krijgsgevangen gemaakte Belgische soldaten en vrouwen en kinderen gedwongen hebben voor hun troepen uit te lopen, wanneer zij bang waren, dat er op hen geschoten zou worden of wanneer er op hen geschoten werd. Enz.